

MFoF:s tillsynsrapport 2020: Adoptionscentrum

Innehåll

Sammanfattning.....	3
1. Förutsättningar för tillsyn.....	4
1.1 Pandemin har påverkat förutsättningarna för årets tillsyn	4
1.2 Frågor som blivit särskilt aktuella under 2020.....	5
2. Adoptionscentrums verksamhet under året.....	6
2.1 Tillsyn av adoptionsorganisationens samarbeten med andra länder	7
3. Adoptionsorganisationens ekonomi	9
3.1 Den ekonomiska situationen är alltså ansträngd	10
3.2 Adoptionscentrum har medel för avveckling.....	10
3.3. Redovisning av adoptionsavgifter och kostnader	11
4. Adoptionscentrums arbete med risker i samarbetsländer.....	11
5. Dokumentation och utlämnande av handlingar	12
6. Uppföljning av övriga iakttagelser från föregående års tillsynsrapport	13
6.1 Samarbetsavtal	13
6.2 Jämställdhetsarbete	14

Sammanfattning

Adoptionscentrum har auktorisation att förmedla internationella adoptioner i Sverige enligt 6 § lag (1997:192) om internationell adoptionsförmedling (LIA). I MFoF:s uppdrag ingår att tillse att de auktoriserade adoptionsförmedlingarna uppfyller kraven för auktorisation.

Denna rapport redogör för 2020 års årliga tillsyn.

Det har vid tillsynen inte framkommit några omständigheter som ger anledning anta att Adoptionscentrum inte längre uppfyller förutsättningarna för auktorisation enligt LIA.

Rapporten uppmärksammar särskilt:

- Pandemin har haft en tydlig påverkan av adoptionsverksamheten. Adoptionscentrum hade en prognos för 100 adoptioner under året men kunde bara genomföra 47. Det påverkar organisationens ekonomi negativt. Tack vare ett starkt eget kapital har organisationen inte behövt genomföra några organisatoriska förändringar.
- Adoptionscentrum har utvecklat rutinerna och bedömningarna när det gäller dokumentation och utlämnande av handlingar och har numera en utförlig skriftlig rutin för såväl dokumentation och hur begäranden om utlämnande av handlingar ska handläggas, inklusive hur kommunikationen och eventuella överenskommelser med den enskilde ska hanteras. MFoF ser positivt på arbetet och kommer även fortsättningsvis följa upp Adoptionscentrums arbete med dokumentation och utlämnande och uppmuntrar under tiden att de nya rutinerna upprätthålls.
- Adoptionscentrum det senaste året tagit ytterligare steg för att systematisera arbetet med riskanalyser och avser i fortsättningen göra detta årligen i form av en riskmatris och ett system med avvikelserapportering som organisationen arbetat fram. MFoF ser positivt på den utveckling som skett på detta område och vill uppmuntra till fortsatt systematiskt arbete med att uppmärksamma och analysera risker i samband med adoptionsprocessen. MFoF avser att följa upp organisationens arbete när det gäller riskarbetet.

1. Förutsättningar för tillsyn

MFoF har rätt att inspektera en auktoriserad adoptionsorganisations verksamhet. Denna rapport sammanfattar den tillsyn som gjorts av Adoptionscentrums verksamhet under 2020 samt en granskning av den ekonomiska redovisningen för det avslutade räkenskapsåret 2019-01-01 – 2019-12-31.

För att kunna göra denna tillsyn har MFoF rätt att begära in de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen. Den organisation som inspekteras är skyldig att lämna den hjälp som behövs vid inspektionen. En auktoriserad adoptionsorganisation är även skyldig att skyndsamt meddela MFoF om förändringar i verksamheten i Sverige eller utomlands, eller om förhållanden i utlandet, som kan ha betydelse för förmedlingsverksamheten. Ifall det framkommer brister har MFoF rätt att förelägga organisationen att avhjälpa bristerna. Om föreläggandet inte följs, eller om det av annan anledning finns skäl till det, kan MFoF återkalla auktorisationen. Både auktorisation för att förmedla adoption till Sverige och auktorisation för ett visst land kan, beroende på omständigheterna i det enskilda fallet, återkallas. De lagliga förutsättningarna för MFoF:s tillsyn och adoptionsorganisationernas skyldigheter framgår av lag (1997:192) om internationell adoptionsförmedling och kommer därför inte redovisas närmare i denna rapport.

MFoF genomför sin tillsyn löpande under året, bland annat i form av enskilda tillsynsärenden och fördjupad (tematisk) tillsyn på områden där behov av särskilt granskning har uppstått. I slutet av året besöker MFoF normalt sett de respektive adoptionsorganisationerna för ett årligt tillsynsbesök. Myndigheten gör utöver detta resor till utvalda ursprungsländer som organisationerna samarbetar med och följer upp situationen i ursprungsländerna genom kontakter med andra centralmyndigheter. Särskilda tillsynsrapporter publiceras för respektive land i samband med dessa resor.

I den årliga tillsynsrapporten sammanfattas vad som framkommit under året. Om det vid besöket skulle ha framkommit någon brist kommer denna, tillsammans med eventuellt förslag på åtgärd, att redovisas i rapporten.

1.1 Pandemin har påverkat förutsättningarna för årets tillsyn

Under 2020 har den rådande pandemin påverkat förutsättningarna för tillsynsarbetet. Bland annat har de planerade tillsynsresorna till Sydkorea och Kina inte kunnat genomföras. Det har medfört att handläggningen av organisationens auktorisationsansökningar för länderna har försenats. Eftersom Adoptionscentrum sedan tidigare hade auktorisation för både Kina och Sydkorea, och skickade in ansökningarna innan de tidigare auktorisationerna löpt ut, har tidigare beslut om auktorisation varit fortsatt gällande fram till att nya beslut fattats.

Utifrån vad MFoF funnit i tillsynen för år 2019 hade myndigheten planerat en uppföljande tematisk tillsyn på ämnet arkivering, dokumentation och utlämnande av handlingar. Avsikten var att genomföra denna tillsyn under våren på plats hos adoptionsorganisationerna. På grund av de reserestriktioner som införts vid denna tidpunkt

var något fysiskt tillsynsbesök inte möjligt. Istället avsåg myndigheten att genomföra denna tillsyn i samband med de årliga tillsynsbesöken. Dessa fick dock på grund av de reserestriktioner som återigen infördes i slutet av året, genomföras genom videomöten. MFoF genomförde tillsynsmötet med Adoptionscentrum den 25 november med ett uppföljande möte den 10 december 2020.

Att kunna resa till länderna som adoptionsorganisationerna har samarbete med är ett värdefullt verktyg för MFoF i tillsynen och inför kommande landauktorisationsansökningar. Även de fysiska tillsynsbesöken hos adoptionsorganisationerna är viktiga. Att behöva ställa in planerade tillsynsresor och besök är således inte önskvärt. MFoF anser dock, trots de begränsade möjligheterna till resor under 2020, att tillsynsuppdraget har kunnat genomföras på ett tillfredsställande sätt. Myndigheten har i större utsträckning än föregående år valt att inhämta information från organisationerna skriftligen. Detta har därefter kompletterats med längre tillsynsmöten på videolänk. Tillvägagångssättet vid dessa möten har i huvudsak inte varit annorlunda jämfört med tidigare. Samtidigt medför det digitala formatet att vissa åtgärder inte varit möjliga att genomföra som planerat, exempelvis syn av arkivutrymmen eller genomgång av enskilda akter. Även om tillsyn på distans har varit ett sätt att kunna uppfylla tillsynsuppdraget under detta år ser MFoF ett stort värde i att genomföra fysiska tillsynsbesök.

1.2 Frågor som blivit särskilt aktuella under 2020

MFoF har under 2020 tagit emot två klagomål från enskilda rörande Adoptionscentrums verksamhet. Båda klagomålen rörde möjligheterna att få ut kopior av handlingar i adoptionsakten. Det ena ärendet avslutades på grund av att uppgiftslämnaren inte gått att nå och det därför inte gått att utreda saken vidare. I det andra ärendet rörde det sig om en begäran om kopia av akt som gjorts några år tidigare och där uppgiftslämnaren på senare tid börjat misstänka att inte alla handlingar lämnats ut. Det visade sig efter viss utredning att så också var fallet. Ärendet hade heller inte överlämnats till MFoF för prövning. Adoptionscentrum fick möjlighet att yttra sig och framförde bland annat att det berodde på den tolkning som organisationen vid denna tid gjorde rörande vilka handlingar som skulle lämnas ut (endast handlingar av betydelse för adoptionen). Efter detta har Adoptionscentrum ändrat sina rutiner och även fått tydligare instruktioner från MFoF rörande handläggningen av utlämnanden. De har även redogjort för sina rutiner under möte med MFoF. MFoF har med anledning av tillsynsärendet än en gång påmint Adoptionscentrum om vad som gäller när en enskild begär ut kopior ur adoptionsakten och att handlingar som bedöms innehålla känslig information och därför inte kan lämnas ut ska överlämnas till MFoF för sekretessprövning. Den enskilde informerades om utfallet av tillsynsärendet och hänvisades tillbaka till Adoptionscentrum för att på nytt kunna begära ut handlingar ur adoptionsakten.

Det har inte under året inträffat några händelser i den egna verksamheten eller utomlands som föranlett Adoptionscentrum att skyndsamt rapportera till MFoF. Det har dock vid några tillfällen skett avvikelser i adoptionsförmedlingen som organisationen ändå funnit anledning att informera MFoF om, vilket gjordes under ett uppföljande tillsynsmöte den 10 december 2020. Sammantaget har Adoptionscentrum registrerat åtta avvikelser, varav ett

antal av administrativ art. Det har bland annat rört sig om situationer där en enskild har hotat Adoptionscentrum med negativ publicitet på grund av missnöje med organisationen, situationer där kontakt mellan samarbetsorganisationer och adoptivfamiljer, eller mellan ursprungsfamiljer och adoptivfamiljer, skett på olämpligt sätt. Adoptionscentrum har inte bedömt avvikelserna som allvarliga och vid samtliga incidenter har organisationen vidtagit åtgärder för att det inträffade inte ska ske igen. Där det har bedömts nödvändigt uppger organisationen att de även kontaktat MFoF. MFoF anser att det saknas anledning att i nuläget vidta några särskilda åtgärder med anledning av vad som framkommit.

Adoptionscentrum har vidare uppmärksammat MFoF på att det förekommer att kommuner kontakter tilltänkta adoptivföräldrar och erbjuder dem ett svenskt barn för antingen familjehemsplacering eller adoption, trots att adoptivföräldrarna hunnit så långt i adoptionsprocessen att de skickat över handlingar till utlandet och därmed är tillgängliga att matchas med ett barn i det andra landet. Adoptionscentrum informerar normalt sett de sökandes kommun när handlingar skickats till utlandet. Trots det har kommunernas erbjudanden under 2020 lett till att tre (av totalt 16) familjer avbrutit sina ansökningar. Adoptionscentrum menar att detta är problematiskt av flera skäl, både ur ett barnperspektiv, men också då det försätter de tilltänkta adoptivföräldrarna i en etiskt svår situation. Det påverkar även organisationens samarbete med barnets ursprungsland. MFoF gör bedömningen att frågan bör utredas vidare, men då den inte är direkt kopplad till vad MFoF granskar rörande organisationens verksamhet kommer detta följas upp på annat sätt.

Vid tillsynen för 2020 har MFoF bland annat valt att fördjupa sig i Adoptionscentrums rutiner för dokumentation och utlämnande av handlingar. Detta då rätten att få del av handlingar som rör en själv är viktig att tillgodose, samtidigt som detta inte får innebära att uppgifter som kan vara till men för någon annan lämnas ut. Enligt MFoF:s erfarenhet finns det fortfarande en osäkerhet bland adopterade rörande adoptionsorganisationernas akthantering, vilket gör det än viktigare att genom kontinuerlig tillsyn säkerställa att detta hanteras på ett tillförlitligt sätt (se avsnitt 5). Med tanke på hur de senaste årens nedgång i antal adoptioner tillsammans med den rådande pandemins påverkan på organisationens ekonomi har MFoF även valt att göra en djupare kontroll av Adoptionscentrums skyldighet att ha egna medel för avveckling (se avsnitt 3.2). Myndigheten har också särskilt granskat frågan om hur organisationen arbetar med riskbedömningar i adoptionsförmedlingen (se avsnitt 4).

2. Adoptionscentrums verksamhet under året

De internationella adoptionerna har sedan några år tillbaka minskat över hela världen samtidigt som de nationella adoptionerna i ursprungsländerna ökar. Coronapandemin har ytterligare påverkat möjligheten att bedriva verksamheten, bland annat då myndigheternas arbete i barnens ursprungsländer stannade av eller fördröjdes och familjer som matchats med barn på grund av reserestriktioner inte kunde resa för att hämta barnen.

Adoptionscentrum budgeterar för ca 100 adoptioner per år. På grund av rådande pandemi förmedlade organisationen totalt 47 adoptioner under 2020, jämfört med 95 under 2019 och 107 året innan det.

Adoptionscentrum hade i början av 2020 ca 3 300 medlemsfamiljer. De är fortfarande den största intresseorganisationen för internationella adoptioner i Sverige med sina ca 7 000 medlemmar. De hade vid utgången av 2020 fjorton gällande auktorisationer, inklusive Kina.

2.1 Tillsyn av adoptionsorganisationens samarbeten med andra länder

Adoptionscentrum har under året haft auktorisation för att förmedla adoptioner från Colombia, Filippinerna, Indien, Lesotho, Madagaskar, Panama, Serbien, Sydafrika, Sydkorea, Taiwan, Thailand, Vietnam, Zambia och Kina.

MFoF har under året mottagit löpande uppdateringar om Adoptionscentrums samarbetsländer. Myndigheten har också mottagit reserapporter från deras resor till Sydkorea och Serbien. På grund av pandemin har organisationen inte haft möjlighet att fullt ut genomföra resor till organisationens samarbetsländer, enligt gällande auktorisationsvillkor. Organisationen har dock hållit löpande kommunikation med MFoF om detta och utifrån rådande omständigheter har myndigheten godkänt att organisationen frångår auktorisationsvillkoren i denna del.

Vid det årliga tillsynsmötet har Adoptionscentrum även informerat MFoF om aktuell situation i organisationens samtliga samarbetsländer. Det gemensamma för samtliga länder är att pandemin har medfört att internationella adoptioner inte har kunnat genomföras under större delen av året. Under senare delen av året kunde familjer börja resa till barnens ursprungsländer igen. Vid tidpunkten för tillsynsmötet kunde resor genomföras till samtliga av Adoptionscentrums samarbetsländer förutom Kina. Här nedan redovisas omständigheter som MFoF bedömt som särskilt intressanta.

I *Indien* har Adoptionscentrum fått klartecken av centralmyndigheten att familjer som köat för barn med särskilda behov kan stå kvar i kön men samtidigt vara aktuella för normalt utvecklade barn. De känner inte till att systemet med barnförslag skulle ha förändrats eller börjat tillämpas på något annat sätt än vad som gällde vid tidpunkten då de senast beviljades auktorisation för landet. Beträffande möjligheterna till ursprungssökning uppger Adoptionscentrum att det är vanligt att det saknas uppgifter om biologiska föräldrar i dokumenten som de får del av. Uppgifter om biologiska föräldrar kan trots detta finnas registrerade hos centralmyndigheten även om de på grund av sekretess inte framgår i de handlingar som Adoptionscentrum får del av. Har modern lämnat in barnet, finns det angivet. Annars står det att barnet är upphittat.

I *Serbien* har det nyligen varit val och det ska utses nya ministrar. Romska barn är överrepresenterade vid internationella adoptioner. I landet finns ett kontor för mänskliga rättigheter där man nyligen har anställt 76 romska koordinatörer. Man har också infört romska mobila team för att överbrygga kulturella skillnader. Enligt Adoptionscentrum har

åtgärderna gett gott resultat då det förbättrat relationen med den romska befolkningen, som ofta är misstänksamma mot myndigheterna.

I *Sydafrika* har revideringen av Childrens Act återupptagits i oktober, efter att ha legat på is under pandemin. Det händer att Adoptionscentrum ombeds föreslå föräldrar för tillgängliga barn i landet. Organisationen tar hjälp av en konsultläkare för att bedöma barnets särskilda behov och sätter därefter ihop en intern matchningsgrupp för att söka de mest lämpliga föräldrarna till barnet. Organisationen förtydligar att man bara föreslår sökande, det är i slutänden den sydafrikanska adoptionsorganisationen Abba Specialist Adoption & Social Services som beslutar om lämpliga sökanden för det enskilda barnet. Adoptionscentrum uppger att de tvingas säga nej till ca hälften av barnen för att de inte har lämpliga föräldrar att föreslå till dessa barn.

I *Lesotho* har spridandet av boken "Lifeplan book", för utredning av barnets bakgrund fungerat bra. Alla barnhem Adoptionscentrum varit i kontakt med hade tillgång till boken. Det har också skett utbildningsinsatser för att underlätta tillämpning på barnhemmen.

I *Sydkorea* har frågan om ensamstående föräldraskap och kvinnors rättigheter varit framträdande i media det senaste året. Ministern för jämställdhet har nyligen aviserat att man avser att bättre stärka möjligheterna att agera som ensam förälder. Med beaktande av pandemin beslutade MFoF, istället för att resa till Sydkorea, att skicka frågor digitalt till de myndigheter, institutioner och organisationer som myndigheten haft för avsikt att besöka vid tillsynsresorna. Detta underlag, tillsammans med övrig informationsinhämtning har gett MFoF tillräckligt underlag för att fatta beslut om auktorisation för Sydkorea (dnr. 3.1.2:1149/19).

Varken Adoptionscentrum eller MFoF har kunnat resa till *Kina* som planerat det senaste året, något som fördröjt handläggningen av organisationens ansökan om fortsatt auktorisation. Eftersom ansökan lämnats in i tid löpte den tidigare beviljade auktorisationen på under handläggningstiden. Adoptionscentrum valde så småningom att justera sin auktorisationsansökan till att endast avse auktorisation för de pågående adoptionsärenden som på grund av pandemin inte gått att avsluta (dnr. 3.1.2:1150/19). Något ytterligare samarbete med Kina utöver detta är för närvarande inte aktuellt.

Thailand har varit i stort sett stängt för internationella adoptioner under året. I november började Child Adoption Board öppna för intervjuer i ärenden om adoption av släktingbarn och vid tidpunkten för tillsynsmötet även för övriga adoptioner. De barn som blir tillgängliga för adoption är enligt Adoptionscentrum överlämnande av sina föräldrar. Organisationen har inte haft några ärenden där barn bedömts tillgängliga för adoption på grund av att de biologiska föräldrarna blivit fråntagna föräldrarättigheterna.

Adoptionscentrum uppger att handläggningstiderna i *Zambia* är långa och det försvårar verksamheten i landet. Organisationen avser att utvärdera samarbetet i samband med att det blir dags för nya auktorisationsansökningar.

3. Adoptionsorganisationens ekonomi

MFoF:s tillsyn av adoptionsorganisationers ekonomi omfattar främst det senast avslutade räkenskapsåret, i detta fall 2019-01-01 – 2019-12-31. MFoF granskar då bland annat de legala förutsättningarna för auktorisation, nämligen att organisationen förmedlar adoptioner utan vinstintresse och att organisationen redovisar kostnader i det andra landet och hur dessa fördelar sig. Den ekonomiska tillsynen omfattar även de ekonomiska förutsättningarna enligt uppställda auktorisationsvillkor, det vill säga hantering av klientmedel, särredovisning av fonder och avsättningar och att organisationen har ekonomiska medel för en eventuell egen avveckling.

Uppgifter om adoptionsorganisationernas ekonomi för innevarande tillsynsår, i detta fall 2020, tas även i beaktande men då främst utifrån det uppställda auktorisationsvillkoret att organisationen måste ha ekonomiska medel för en egen avveckling.

En adoptionsorganisation får inte vara vinstdrivande. Vidare gäller att annan verksamhet som adoptionsorganisationerna bedriver, exempelvis biståndsverksamhet, inte får äventyra förtroendet för adoptionsförmedlingsverksamheten. Det innebär att annan verksamhet måste hållas ekonomiskt skild från adoptionsverksamheten och redovisas separat. Organisationerna måste, om inte annat avtalats, vid varje tillfälle kunna betala tillbaka medel som en sökande har inbetalat samt hålla sådana medel skilda från egna medel. För att kunna bedriva en förmedlingsverksamhet, där plötsliga förändringar i utlandet kan få stor påverkan på förmedlingsverksamheten, har adoptionsorganisationerna också fonder, bland annat för att täcka oförutsedda kostnader i utlandet och för att kunna göra utvecklingsinsatser i nya samarbetsländer.

Adoptionsorganisationernas förmedlingsverksamhet finansieras främst av adoptionsavgifter men också av statsbidrag som fördelas av MFoF. Under 2020 beviljades Adoptionscentrum statsbidrag med 868 713 kronor som stöd till arbetet med adoptionsförmedling.¹ Med anledning av den rådande pandemin beslutade regeringen i juni om ett särskilt statsbidrag till följd av Covid -19. Syftet med statsbidraget, som MFoF ansvarade för att fördela och betala ut, var att säkerställa att barn som redan har matchats med adoptivföräldrar kunde förenas med sin nya familj. Adoptionscentrum beviljades statsbidrag med 1 971 264 kronor för detta syfte (dnr. AD 2020-865).

Eftersom adoptionsverksamheten i huvudsak är avgiftsfinansierad innebär nedgången i antalet förmedlade adoptioner att intäkterna har minskat, samtidigt som kostnaderna inte har minskat i samma grad. Kostnaderna påverkas mindre av minskningen då adoptionsorganisationen har fasta kostnader för verksamhetsdrift och för att upprätthålla samarbetet med sina adoptionskontakter i ursprungsländerna. När adoptionerna blir färre delas kostnaderna på färre adoptionssökande.

¹ Förutsättningar för statsbidrag regleras av förordningen (2008:1239) om statsbidrag till auktoriserade adoptionssammanslutningar och till riksorganisationer för adopterade (statsbidragsförordningen)

3.1 Den ekonomiska situationen är alltfjämt ansträngd

Den rådande pandemin har haft stor inverkan på organisationens ekonomi. Uteblivna möjligheter att resa till andra länder har medfört att organisationen har kunnat avsluta betydligt färre adoptioner än budgeterat. Att Adoptionscentrum budgeterat för ca 100 adoptioner och endast kunnat avsluta 47 adoptioner påverkar ekonomin.

Adoptionscentrum uppger att organisationen har tagit del av regeringens åtgärds paket med sänkta arbetsgivaravgifter och arbetat mindre under delar av året. De har även tagit del av ett extra statsbidrag på grund av pandemin (se avsnitt 3 ovan). Trots detta beräknar organisationen att inkomstbortfallet kommer medföra leda till ett större negativt resultat för det innevarande räkenskapsåret.

Eftersom Adoptionscentrum har ett stort eget kapital har organisationen inte har behövt riskera likviditeten under året. Organisation menar att de på grund av nuvarande adoptionsavgifter i praktiken subventionerat adoptioner med eget kapital de senaste åren.

Adoptionscentrum har för närvarande 20 anställda, vilket är samma som föregående år. Av dessa arbetar 11-12 anställda direkt med adoptionsförmedling. Adoptionscentrum har inga planer på minskad bemanning då de behöver den befintliga bemanningen för att kunna arbeta rättssäkert och behålla kompetens. Under hösten har de gjort två nyrekryteringar för att ersätta två personer som ska gå i pension.

Under årets andra hälft har organisationens samarbetsländer öppnat upp gränserna i större utsträckning och det har medfört att organisationen har kunnat avsluta fler adoptioner. Adoptionscentrum uppger att man i nuläget har ovanligt många matchade barn för kommande år och siktar mot att kunna förmedla 100 adoptioner nästa år. Organisation gör bedömningen utifrån ett beaktande av det ovanligt stora antalet matchade familjer inför 2021. Det är viktigt för organisationen eftersom organisationens nuvarande struktur kräver ca 100 adoptioner för att inte göra minusresultat.

3.2 Adoptionscentrum har medel för avveckling

Med hänsyn till den rådande ekonomiska situationen finns det anledning att särskilt titta närmare på hur väl organisationen uppfyller kravet på att ha ekonomiska medel för avveckling. MFoF har därför bland annat efterfrågat en plan för avveckling och en specifikation av vad en avveckling beräknas kosta. Efter att ha gått igenom underlaget konstaterar MFoF att organisationen har en ekonomisk plan för avveckling och ekonomiska medel att uppfylla planen.

Som ett mått på den finansiella styrkan och soliditeten används relationen mellan eget kapital (balanserad vinst/förlust, årets resultat, fonder och avsättning) och verksamhetens kostnader. Eftersom Adoptionscentrums verksamhet är spridd på flera länder och inget av länderna står för mer än hälften av intäkterna, bör det egna kapitalet uppgå till minst 40 procent av kostnaderna. Adoptionscentrums egna kapital uppgår till 131 procent av kostnaderna och MFoF anser därför att organisationen har ekonomiska medel att uppfylla sin plan för avveckling.

3.3. Redovisning av adoptionsavgifter och kostnader

MFoF strävar efter större enhetlighet och ökad transparens när det gäller adoptionsorganisationernas redovisning av adoptionsavgifter och kostnader, både i Sverige och i utlandet. Det ska tydligt framgå hur avgifterna används av den utländska adoptionskontakten för att MFoF ska kunna göra en bedömning av kostnaderna i utlandet.

I tillsynsrapporten för 2019 påpekade MFoF att det av befintliga auktorisationsvillkor inte finns något hinder för Adoptionscentrum att erbjuda adopterade stöd efter adoption, även om det är en uppgift som kommunerna har ett ansvar att sköta. Det är dock mycket viktigt att denna verksamhet inte påverkar förtroendet för den huvudsakliga adoptionsverksamheten. Adoptionscentrum bör i sin "Resor och rötter"-verksamhet därför vara mycket omdömesgilla och transparenta när det gäller hur verksamheten bedrivs och finansieras. MFoF ansåg även att det inte var lämpligt att verksamheten avseende stöd efter adoption finansierades via adoptionsavgiften. Adoptionscentrum har under våren bjudit in MFoF till möte för att säkerställa att deras finansiering av verksamheten Röttersökning inte står i strid med detta. MFoF har under 2020 inte gjort någon fördjupad granskning av detta, men avser att följa upp frågan framöver.

Vid granskning av den ekonomiska redovisning Adoptionscentrum har skickat till MFoF har myndigheten kommit fram till att organisationen redovisat adoptionsavgifter och kostnader i enlighet med de krav MFoF ställt upp. I denna del kommer MFoF att fortsätta arbetet med tydligare redovisning för att ytterligare underlätta ökad transparens och tydlighet i dialog med organisationen.

4. Adoptionscentrums arbete med risker i samarbetsländer

Ett effektivt antikorrupsionsarbete är en viktig förutsättning för auktorisation för att förmedla adoptioner från andra länder. MFoF har under flera år tittat närmare på organisationernas arbete med dessa frågor. Ett arbete som fortsatt även under 2020.

I 2018 års tillsynsrapport uppmärksammade MFoF de antikorrupsionspolicys som Adoptionscentrum tagit fram och belyste vikten av att organisationen fortsatte arbetet med att implementera policyn i den löpande adoptionsverksamheten.

Vid 2019 års tillsyn följde myndigheten upp hur Adoptionscentrum har arbetat vidare med implementeringen av antikorrupsionspolicyn. Där framkom att organisationen har upprättat en riskmatris för varje enskilt land. Riskmatrisen innehåller de risker organisationen ser i det aktuella landet, samt graderingar avseende sannolikhet att risken inträffar och konsekvens om risken inträffar. Dessa matriser skickas även till MFoF i samband med auktorisationsansökningarna för respektive land. Matriserna kommer årligen att uppdateras och skickas till MFoF. Nästa steg för organisationen var att informera samarbetspartners ute i länderna om riskmatrisen. Utöver riskmatrisen informerar organisationen regelmässigt familjer om korrupsionsrisker vid ett digitalt möte inför avresan.

Under 2020 har MFoF bjudit in föreläsare från Institutet Mot Mutor för en utbildningsdag om arbetet mot korruption med syftet att underlätta organisationernas arbete i dessa frågor. Utbildningsdagen var uppskattad och organisationen uppger att den gett dem värdefull kunskap inför det fortsatta arbetet.

Adoptionscentrum har under året infört ett systematiskt arbete med avvikelserapportering samt informerat sina medarbetare i andra länder om förekomsten av upprättade riskmatriser. Organisationen har haft för avsikt av översätta och skicka riskmatriserna till medarbetare i respektive land men detta har inte hunnits med då pandemin har inneburit att alla adoptioner tagit mer resurser i anspråk. Vidare uppger organisationen att delaktigheten i Statskontorets utredning har tagit mycket tid. Organisationens modell som skickades in vid senaste auktorisationsomgången var ett första steg till en fullskalig modell. Den första versionen fokuserade på de ekonomiska aspekterna vid adoption, såsom oegentlig påtryckning under adoptionsprocessen i utlandet. Anledningen till detta var att det var något som särskilt belystes av MFoF vid tillsynen det året. Adoptionscentrum uppger dock att man har för avsikt att bygga ut matrisen så den täcker alla former av risker.

Adoptionscentrum anser att det är de har ansvaret för att värdera risker och utveckla metoder för detta medan MFoF är en kontrollerande instans som kan försäkra dom om att dom agerar och värderar rätt.

Sammanfattningsvis har Adoptionscentrum det senaste året tagit ytterligare steg för att systematisera arbetet med riskanalyser och avser i fortsättningen göra detta årligen i form av den riskmatris organisationen tagit fram samt systemet med avvikelserapportering. MFoF ser positivt på den utveckling som skett på detta område och vill uppmuntra till fortsatt systematiskt arbete med att uppmärksamma och analysera risker i samband med adoptionsprocessen. MFoF avser att följa upp organisationens arbete när det gäller riskarbetet.

5. Dokumentation och utlämnande av handlingar

MFoF har i tillsynsrapporterna för 2018 och 2019 tagit upp frågan om dokumentation och utlämnande av handlingar. Även under 2020 har MFoF valt att följa upp denna fråga särskilt. I mars och april bjöd Adoptionscentrum in MFoF till ett par möten för att diskutera frågor som lyfts i rapporten, detta i samband med att organisationen såg över sina rutiner. Adoptionscentrum har därefter utvecklat rutinerna och bedömningarna när det gäller dokumentation och utlämnande av handlingar och har numera en utförlig skriftlig rutin för såväl dokumentation och hur begäranden om utlämnande av handlingar ska handläggas, inklusive hur kommunikationen och eventuella överenskommelser med den enskilde ska hanteras. Av rutinen framgår bland annat att en bedömning av om det finns handlingar eller information som kan leda till men för någon person om de lämnas ut. Om så är fallet ska den enskilde informeras om att inte allt kan lämnas ut av Adoptionscentrum utan att det måste sekretessprövas av MFoF. Om den enskilde i ett sådant läge uppger sig vara

nöjd med de handlingar som kan lämnas ut utan sekretessprövning ska detta, enligt rutinen, dokumenteras. I annat fall lämnas ärendet över till MFoF.

Handlingar som den enskilde har rätt att få del av ska enligt lag lämnas ut av adoptionsförmedlingen så snart som möjligt. I tillsynsrapporten för 2018 hade MFoF synpunkter på handläggningstiderna, något som följdes upp under tillsynen 2019. Det framkom då att Adoptionscentrum ändrat sina rutiner för att korta handläggningstiderna, vilket MFoF såg positivt på. Under 2020 meddelade Riksarkivet Adoptionscentrum att de av kostnadsskäl inte längre har möjlighet att skicka en akt så fort de får en beställning av dem. Numera avvaktar de därför tills de har fått några fler beställningar och skickar dem sedan i bunt till Adoptionscentrum. Det innebär att det kan dröja mellan en och två veckor, ibland längre, innan Adoptionscentrum får del av akterna. Först därefter kan de börja handläggningen av utlämnandet. MFoF har tagit del av informationen och anser att även om detta i vissa fall kan innebära att den enskilde inte får del av handlingar så skyndsamt som lagen kräver så är det något som ligger utanför Adoptionscentrums kontroll och som de därför inte bör kritiseras för. För att upprätthålla transparensen och förtroendet för verksamheten kan det dock vara bra att i dessa fall informera den enskilde om skälet till fördröjningen.

I tillsynsrapporten för 2019 erinrade MFoF särskilt om rätten för den adopterade att få del av handlingar, men också om vikten av att inte lämna ut handlingar eller uppgifter som kan vara till men för andra. Adoptionscentrum lade under 2019 stora resurser på att hantera utlämnanden, men samtidigt hade endast två ärenden överlämnats till MFoF för sekretessprövning. Fram till tillsynsmötet i november 2020 hade 105 utlämnandeärenden hanterats, varav sju stycken överlämnats till MFoF för sekretessprövning. Adoptionscentrum lägger fortfarande stora resurser på att hantera utlämnandeärenden och önskar att det varit möjligt att lämna över hanteringen till exempelvis Riksarkivet. De upplever även att själva bedömningarna är svåra och att de får kritik från enskilda hur de än gör. För att inte riskera att lämna ut känslig information som skulle kunna omfattas av sekretess har de valt att ha en mer restriktiv hållning och överlämnar hellre ärendet till MFoF än att riskera att känsliga uppgifter lämnas ut felaktigt.

Sammanfattningsvis anser MFoF att Adoptionscentrum under det senaste året gjort ett bra arbete med att utveckla rutiner för hanteringen av dokumentation och utlämnanden. Att de överlämnar ett jämförelsevis större antal ärenden än tidigare för sekretessprövning är rimligtvis en naturlig följd av att lagstiftningen tillämpas, vilket är positivt. MFoF kommer även fortsättningsvis följa upp Adoptionscentrums arbete med dokumentation och utlämnande och uppmuntrar under tiden att de nya rutinerna upprätthålls.

6. Uppföljning av övriga iakttagelser från föregående års tillsynsrapport

6.1 Samarbetsavtal

Vid 2019 års tillsyn begärde MFoF in och granskade organisationernas samtliga avtal med utländska samarbetspartners. Adoptionscentrum uppgav att man inte hade någon tydlig strategi för hur man upprättar avtal med sina utländska samarbetspartners. Organisationen uppgav också att man avser att omarbete samtliga avtal under hösten

2019, och i samband med detta även framställa en policy för hur organisationen ska skriva samarbetsavtal i framtiden.

Under året har Adoptionscentrum inlett arbete med nya samarbetsavtal. Organisationen har informerat alla medarbetare om kommande förändring. På grund av de oväntade händelserna i form av pandemin och Statskontorets utredning har dock organisationen inte förmått kontakta jurist för att gå i mål med det i år.

MFoF kommer även fortsättningsvis att ha en dialog med Adoptionscentrum för att se hur organisationen arbetar vidare med upprättandet av de nya samarbetsavtalen och en eventuell policy kring detta.

6.2 Jämställdhetsarbete

MFoF arbetar för ett jämlikt och jämställt föräldraskap. Som ett led i det arbetet har myndigheten såväl vid 2019 års tillsyn som vid årets tillsyn lyft frågan hur adoptionsorganisationerna arbetar med jämställdhet.

Efter förra årets tillsyn har Adoptionscentrum tagit fram en jämställdhetsplan. Slutsatsen är att de inte är en arbetsplats med svåra problem med jämställdhet. Syftet med planen är att organisationen ska tillgodose att det blir mångfald i arbetet.

MFoF ser positivt på att Adoptionscentrum tagit fram en jämställdhetsplan och vill uppmuntra att löpande arbeta med frågor om jämställdhet, såväl på den egna arbetsplatsen som mot adoptivföräldrar. Myndigheten avser att löpande återkomma i denna fråga för att följa utvecklingen.